

LIIDU TULUD

ELi eelarvet rahastatakse peamiselt (99%) omavahenditest. Aasta tulud peavad täielikult katma aasta kulud. Otsuse omavahendite süsteemi kohta teeb ühehäälselt nõukogu, kes võtab arvesse Euroopa Parlamendi arvamust, ja selle peavad ratifitseerima liikmesriigid.

ÕIGUSLIK ALUS

- Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 311 ja artikli 332 lõige 2 ning Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu artiklid 106a ja 171;
- nõukogu 26. mai 2014. aasta otsus 2014/335/EL, Euratom Euroopa Liidu omavahendite süsteemi kohta^[1], nõukogu 26. mai 2014. aasta määrus (EL, Euratom) nr 608/2014, millega kehtestatakse Euroopa Liidu omavahendite süsteemi rakendusmeetmed^[2], ja nõukogu 26. mai 2014. aasta määrus (EL, Euratom) nr 609/2014 meetodite ja menetluse kohta, millega tehakse kättesaadavaks traditsioonilised, käibemaksupõhised ja kogurahvatulul põhinevad omavahendid, ning muude sularahavajaduste rahuldamiseks vajalike meetmete kohta^[3]. Pärast ratifitseerimist jõustusid need õigusaktid 1. oktoobril 2016 ja neid kohaldatakse tagasiulatuvalt alates 1. jaanuarist 2014.

EESMÄRK

Eesmärk on tagada Euroopa Liidule majanduslik iseseisvus eelarvedistsipliini järgides.

PÕHIMÕTE

Kui Euroopa Sõe- ja Teraseühendusel (ESTÜ) olid algusest peale kasutada omavahendid, siis Euroopa Majandusühendust (EMÜ) ja Euroopa Aatomienergiaühendust (Euratom) rahastati alguses liikmesriikide osamaksudest. Omavahendid tekkisid EMÜ-l 21. aprilli 1970. aasta omavahendite otsuse alusel. Praeguste eeskirjade kohaselt ei tohi iga-aastaste maksete assigneeringute katmiseks eraldatavad omavahendid moodustada ELi kogurahvatulust rohkem kui 1,20%^[4]. Kehtivas, 2014.–2020. aasta finantsraamistikus ([1.4.3](#)) on tegelikuks piirmääraks

[1]ELT L 168, 7.6.2014, lk 105.

[2]ELT L 168, 7.6.2014, lk 29.

[3]ELT L 168, 7.6.2014, lk 39.

[4]Finantsraamistiku tehniline kohandus 2018. aastaks vastavalt kogurahvatulu muutustele (ESA 2010), [COM\(2017\)0473](#), 15.9.2017.

seatud ligikaudu 1% ELi kogurahvatulust. Et eelarve peab olema tasakaalus, kehtib sama piirmäär ka kuludele (1.4.3).

TULUD

1. Traditsioonilised omavahendid

Traditsioonilised omavahendid koosnevad tollimaksudest, põllumajandussaaduste tollimaksudest ning suhkru- ja isoglükoosimaksudest. Traditsioonilised omavahendid loodi 1970. aasta otsusega ning neid on kogutud sellest ajast saadik. Traditsioonilised omavahendid moodustavad praegu tavaliselt umbes 15% omavahenditest saadavast tulust^[5].

2. Käibemaksupõhised omavahendid

Käibemaksupõhiste omavahendite laekumine toimub praegu selliselt, et liikmesriigid kannavad liidule üle teatava protsendi nende kogutava käibemaksu hinnangulisest summast. Kuigi käibemaksupõhised omavahendid nähti ette 1970. aasta otsusega, ei hakatud seda vahendit kohaldama enne, kui liikmesriikide käibemaksusüsteemid 1979. aastal ühtlustati. Käibemaksupõhised omavahendid moodustavad tavaliselt umbes 13% omavahenditest saadavast tulust.

3. Kogurahvatulul põhinevad omavahendid

Need omavahendid kujutavad endast liikmesriikide kogurahvatulul põhinevat osamaksu, mis kehtestati nõukogu otsusega 88/376/EMÜ ja mille ühtne protsendimäär fikseeritakse igal aastal eelarvemenetluse raames. Algselt oli osamaksu plaanis koguda vaid siis, kui teised omavahendid kulutusi täielikult ei kata, kuid nüüd rahastatakse sellest suuremat osa ELi eelarvest. Alates 1990. aastate lõpust on kogurahvatulul põhinevad vahendid kolmekordistunud ja moodustavad praegu umbes 72% omavahenditest saadavast tulust.

4. Muud tulud ja eelmisest eelarveaastast üle kantud jääk

Muude tulude hulka kuuluvad ELi töötajate palkade pealt makstavad maksud, ELi väliste riikide rahaline osalus teatavates ELi programmides ja trahvid, mis on määratud ettevõtjatele, kes on rikkunud konkurentsialaseid või muid õigusakte. Eelarve ülejäägi korral kantakse eelmise eelarveaasta jääk tuluna järgmise aasta eelarvesse. Muud tulud, jäägid ja tehnilised kohandused moodustavad tavaliselt alla 10% kogutulust.

5. Korrektsioonimehhanismid

Praegusesse omavahendite süsteemi kuulub ka liikmesriikide osamaksude vahelise eelarvelise tasakaalustamatuse korrigeerimine. 1984. aastal kokku lepitud nn Ühendkuningriigi tagasimakse tähendab seda, et Ühendkuningriigi makset on vähendatud määral, mis vastab kahele kolmandikule erinevusest Ühendkuningriigi osamaksu (välja arvatud traditsioonilised omavahendid) ja eelarvest tagasisaadava summa vahel. Ühendkuningriigi tagasimakset kohandati 2007. aastal selliselt, et 2004. aastal või pärast seda ühinenud liikmesriikides tehtavad mittepõllumajanduslikud kulutused saaks järk-järgult arvestusest välja jätta. Nimetatud korrektsiooni rahastavad kõik teised liikmesriigid peale Saksamaa, Madalmaade, Austria ja

---

[5]Euroopa Liidu majandusaasta konsolideeritud aruanne 2017

Rootsi, kelle puhul on Ühendkuningriigi tagasimakse rahastamise määra vähendatud. Saksamaa, Madalamaade, Austria ja Rootsi puhul vähendati ka aastatel 2007–2013 käibemaksupõhiste vahendite sissenõudmismäära ning samas ajavahemikus vähendati Madalmaade ja Rootsi kogurahvatulul põhinevat osamaksu.

Ka Saksamaa, Madalmaade ja Rootsi suhtes kohaldatakse ajavahemikul 2014–2020 jätkuvalt käibemaksupõhiste omavahendite sissenõudmismäära vähendamist (0,15%) ning kogurahvatulul põhinevate vahendite aastaste brutoosamaksude vähendamist ajavahemikul 2014–2020 Taani (130 miljonit eurot), Madalmaade (695 miljonit eurot) ja Rootsi (185 miljonit eurot) suhtes ning ajavahemikul 2014–2016 Austria suhtes (30 miljonit eurot 2014. aastal, 20 miljonit eurot 2015. aastal ja 10 miljonit eurot 2016. aastal). Traditsiooniliste omavahendite kogumiskulude katteks liikmesriikide käsutusse jäävat määra vähendati 25%-lt 20%-le.

ELI OMAVAHENDITE REFORMI SUUNAS

Lissaboni lepingus märgitakse, et eelarvet tuleks rahastada täielikult omavahenditest ja nõukogule antakse õigus võtta pärast Euroopa Parlamendiga konsulteerimist ühehäälselt vastu otsus liidu omavahendite süsteemi kohta, sealhulgas võimalus kehtestada uusi omavahendite kategooriaid või tunnistada kehtetuks olemasolevaid kategooriaid. Iga selline otsus tuleb liikmesriikides ratifitseerida. Sellise otsuse rakendusmeetmed võib nõukogu nüüd aga vastu võtta alles pärast Euroopa Parlamendilt nõusoleku saamist.

Kõrgetasemeline töörühm, millesse kuulusid Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni esindajad ning mida juhtis Mario Monti, alustas koostöös liikmesriikide parlamentidega 2014. aastal omavahendite süsteemi üldist läbivaatamist.

Monti töörühm esitas oma lõpparuande 2017. aasta jaanuaris. Sellele eelnenud kahe aasta jooksul arutas töörühm seda, kuidas leida läbipaistvamaid, lihtsaid, õiglasi ja demokraatlikule kontrollile alluvaid viise ELi eelarve rahastamiseks. Peamine järeldus oli, et praeguste probleemide lahendamiseks ning Euroopa kodanike jaoks konkreetsete tulemuste saavutamiseks tuleb ELi eelarvet reformida nii kulude kui ka tulude osas.

Aruteludokumendis ELi rahanduse tuleviku kohta esitas komisjon 2017. aasta juunis viis stsenaariumi ja tutvustas nende mõju tuludele.

2. mail 2018 esitas komisjon ettepanekud lihtsustada praegust käibemaksupõhist omavahendit ja võtta kasutusele järgmised uued omavahendid:

- 20% heitkogustega kauplemise süsteemi tuludest;
- 3%-line sissenõudmismäär, mida kohaldatakse uue äriühingu tulumaksu ühtse konsolideeritud maksubaasi suhtes (mis võetakse järk-järgult kasutusele, kui vajalikud õigusaktid on vastu võetud);
- ringlusse võtmata plastpakendijäätmete koguse põhjal arvutatav riiklik osamakse igas liikmesriigis (0,80 eurot kilogrammi kohta).

Komisjoni hinnangul moodustavad uued omavahendid ligikaudu 12% ELi kogueelarvest ja annavad aastas tulu kuni 22 miljardit eurot.

Komisjon teeb ettepaneku kaotada viie aasta jooksul järk-järgult praegused tagasimaksud ja seejärel kaotada kõik tagasimaksud ning vähendada 20%-lt 10%-le sissenõudmiskulude katteks liikmesriikidele jäävat tollitulude osakaalu. Lisaks tehakse ettepanek suurendada omavahendite aastast ülemmäära praeguselt 1,20%-lt ELi kogurahvatulust 1,29%-le, arvestades ELi 27 liikmesriigi väiksemat kogurahvatulu summat, ELi eelarve tagatisega vahendite üha suuremat kasutamist ja kavandatavat Euroopa Arengufondi ELi eelarvesse integreerimist.

EUROOPA PARLAMENDI ROLL

Euroopa Parlament on viimastel aastatel mitmes resolutsioonis (nt [17. detsembri 2014. aasta](#) resolutsioonis Euroopa ühenduste omavahendite süsteemi kohta) juhtinud tähelepanu omavahendite süsteemiga seotud probleemidele, eriti seoses selle liigse keerukusega. Euroopa Parlament on teinud ettepanekuid liidu rahalise sõltumatuse tagamiseks ning nõudnud reformi tulude kogumise muutmiseks lihtsamaks, läbipaistvamaks ja demokraatlikumaks.

Euroopa Parlament on Lissaboni lepingu uutele sätetele tuginedes korduvalt nõudnud omavahendite süsteemi põhjalikku reformi, nt oma [15. aprilli 2014. aasta](#) resolutsioonis mitmeaastase finantsraamistiku (2014–2020) läbirääkimiste kohta: saadud kogemused ja edasised sammud.

Oma [16. aprilli 2014. aasta](#) seadusandlikus resolutsioonis omavahendite süsteemi käsitleva nõukogu otsuse eelnõu kohta rõhutas Euroopa Parlament kõrgetasemelise omavahendite töörühma (Monti rühma) tähtsust, mis moodustati Euroopa Parlamendi nõudmisel aastaid 2014–2020 hõlmava mitmeaastase finantsraamistiku üle peetud läbirääkimiste ajal, ning rõhutas, et muude halvavate ebamugavuste seas ei lase liidu rahastamise praegune süsteem nõukogus kujuneda piisavat häälteenamust, mis lubaks kanda aastaeelarvetesse ELi õiguslike ja poliitiliste kohustuste täitmiseks piisavaid maksete assigneeringuid.

Oma [6. juuli 2016. aasta](#) resolutsioonis (mitmeaastase finantsraamistiku (2014–2020) valimistejärgse muutmise ettevalmistamise ja Euroopa Parlamendi tähelepanekute kohta enne komisjoni ettepaneku valmimist) kutsus Euroopa Parlament komisjoni üles esitama 2017. aasta lõpuks ambitsioonika seadusandliku paketi omavahendite kohta 2021. aasta järgseks ajaks, juhindudes lihtsuse, õigluse ja läbipaistvuse põhimõtetest. Oma [26. oktoobri 2016. aasta](#) resolutsioonis mitmeaastase finantsraamistiku (2014–2020) muutmise kohta rõhutas parlament veel kord vajadust vähendada kogurahvatulul põhinevate osamaksude osakaalu ja nõudis kas käibemaksupõhiste omavahendite olulist reformimist või üldse kaotamist. Parlament nõudis ka ühe või mitme uue omavahendi kasutuselevõtmist ning igasuguste tagasimaksude järkjärgulist kaotamist.

Oma [24. oktoobri 2017. aasta](#) resolutsioonis ELi rahanduse tulevikku käsitleva aruteludokumendi kohta kordas parlament, et soovib ELi omavahendite süsteemi täielikku reformimist, ning rõhutas, et omavahendite süsteem peaks sisaldama tasakaalustatud kombinatsiooni ELi poliitikaeesmärke toetavatest uutest ELi omavahenditest, mis tuleks järk-järgult kasutusele võtta, et muuta ELi rahandus õiglasemaks ja stabiilemaks.

Oma [14. märtsi 2018. aasta](#) resolutsioonis Euroopa Liidu omavahendite süsteemi reformimise kohta luges Euroopa Parlament üles põhjused kehtiva omavahendite süsteemi reformimiseks, sh vajadus kõrvaldada süsteemi puudused ning võimaldada ELil rahastada oma poliitikameetmeid ja lahendada uusi probleeme. Parlament nõudis vastuvõetava ja tasakaalustatud omavahendite süsteemi loomist ja tõi välja uue omavahendite süsteemi loomise põhimõtted ja eeldused, loetles kriteeriume, mida uute omavahendite kindlaksmääramisel kasutada, ning tegi ettepaneku võimalike uute omavahendite kohta.

Oma [30. mai 2018. aasta](#) resolutsioonis 2021.–2027. aasta mitmeaastase finantsraamistiku ja omavahendite kohta väljendas Euroopa Parlament heameelt omavahendeid käsitlevate komisjoni 2. mai 2018. aasta ettepanekute üle ning tuletas meelde oma seisukohta, et uues mitmeaastasest finantsraamistikust on parlamendiga võimalik kokkuleppele jõuda ainult siis, kui vastavaid edusamme tehakse ka omavahendite küsimuses.

Oma [14. novembri 2018. aasta](#) resolutsioonis, mis käsitleb mitmeaastast finantsraamistikku aastateks 2021–2027 – parlamendi seisukoht kokkuleppe saavutamiseks, palus parlament komisjonil võtta arvesse Euroopa Kontrollikoja arvamust nr 5/2018 ja lisaks üksikasjalikke soovitusi ELi põhilistele strateegilistele eesmärkidele vastavate uute omavahendite kasutuselevõtmiseks, mis oleksid kodanike jaoks eelarveneutraalsed.

Alix Delasnerie
05/2019

